
ZAKON O FINANCIJSKOM OSIGURANJU

(„Narodne novine“, broj 76/2007)

Izvor: www.propisi.hr

WWW.PROPISI.HR

ISSN 1846-646X

© Copyright Centar za management i savjetovanje d.o.o. Sva prava zadržana.

Članak 1.

Ovim se Zakonom uređuju posebna pravila za osiguranje financijskih obveza financijskim instrumentima ili novčanim sredstvima koja sklapaju subjekti financijskog tržišta.

Pojmovi

Članak 2.

Pojedini pojmovi, u smislu ovoga Zakona, imaju sljedeće značenje:

1. Financijsko osiguranje je prijenos odnosno zasnivanje posebne vrste založnog prava na financijskim instrumentima ili novčanim sredstvima radi osiguranja financijske obveze,
2. Ugovor o financijskom osiguranju jest ugovor kojim se obvezuje davatelj instrumenta osiguranja, radi osiguranja ispunjenja svoje ili tuđe određene financijske obveze, prenijeti na primatelja određen instrument osiguranja ili se obvezuje na određenom instrumentu osiguranja u korist primatelja zasnovati posebnu vrstu založnog prava, pod uvjetima utvrđenima ugovorom, okvirnim ugovorom ili općim uvjetima poslovanja, a primatelj tog instrumenta osiguranja obvezuje se u skladu s ugovorenim uvjetima, ovim Zakonom, ili drugim propisima, taj ili ekvivalentni instrument osiguranja vratiti davatelju, pri čemu može biti utvrđeno i pravo primatelja određenog instrumenta osiguranja da uslijed smanjenja vrijednosti tog instrumenta osiguranja zatraži dodatni ili zamjenski instrument osiguranja, odnosno pravo davatelja određenog instrumenta osiguranja da uslijed porasta njegove vrijednosti zatraži povrat odgovarajućeg iznosa određenog instrumenta osiguranja,
3. Instrument osiguranja jesu financijski instrumenti ili novčana sredstva,
4. Financijski instrumenti jesu dionice i njima odgovarajući vrijednosni papiri, obveznice i ostali dužnički vrijednosni papiri kojima se trguje na tržištu vrijednosnih papira, udjeli u društvima za zajedničko ulaganje u prenosive vrijednosne papire, instrumenti novčanog tržišta, drugi nematerijalizirani vrijednosni papiri kojima se trguje na tržištu vrijednosnih papira i koji daju pravo na stjecanje dionica, obveznica ili drugih vrijednosnih papira ili daju pravo na novčanu tražbinu te izvedenice, kao i sva ostala prava koja proizlaze iz navedenih financijskih instrumenata, osim mjenica i čekova,
5. Novčana sredstva jesu novčana tražbina po računu ili depozit u bilo kojoj valuti, osim gotovog novca,
6. Određena financijska obveza je obveza čije je ispunjenje osigurano instrumentom osiguranja i koja daje pravo na namirenje instrumentom osiguranja, a može biti sadašnja i buduća obveza, uvjetna i bezuvjetna, dospjela i nedospjela, odrediva po vrsti ili klasi, stalna ili povremena, može proizlaziti iz ugovora, okvirnog ugovora ili općih uvjeta poslovanja, može biti obveza davatelja instrumenta osiguranja ili neke druge osobe,
7. Osiguranje prijenosom instrumenta osiguranja je ugovor o financijskom osiguranju kod kojega su prava iz instrumenta osiguranja preneseni s davatelja na primatelja instrumenta osiguranja, što uključuje i ugovore o povratnoj kupnji, odnosno ugovore o obratnoj povratnoj kupnji,
8. Osiguranje zasnivanjem posebnog založnog prava je ugovor o financijskom osiguranju kod kojega primatelj instrumenta osiguranja stječe na instrumentu osiguranja pravo korištenja i raspolaganja pri čemu prava iz instrumenta osiguranja ne prelaze s davatelja na primatelja instrumenta osiguranja,
9. Pravo korištenja i raspolaganja je pravo primatelja instrumenta osiguranja, odnosno osobe koja ga zastupa i djeluje u njegovo ime, ili u svoje ime, a za njegov račun, da kod osiguranja zasnivanjem posebnoga založnog prava nad instrumentom osiguranja pod uvjetima utvrđenima ugovorom, okvirnim ugovorom ili općim uvjetima poslovanja, taj instrument

osiguranja koristi i njime za trajanja osiguranja raspolaže kao da je primatelj instrumenta osiguranja njegov vlasnik odnosno zakoniti imatelj,

10. Isporuka ili stjecanje instrumenta osiguranja jesu sve radnje, uključujući i isporuku zamjenskog ili dopunskog instrumenta osiguranja te povrata viška instrumenta osiguranja, kojima se na temelju ugovora o financijskom osiguranju prenosi instrument osiguranja s davatelja na primatelja instrumenta osiguranja, ili se na istom u korist primatelja instrumenta osiguranja zasniva posebno založno pravo. Instrument osiguranja smatra se isporučenim, odnosno stečenim kada prijenos instrumenta osiguranja odnosno zasnivanje posebnog založnog prava na njemu bude zabilježen na odgovarajućem računu u registru u kojemu se vode financijski instrumenti, odnosno na odgovarajućem novčanom računu,

11. Ekvivalentni instrument osiguranja jesu novčana sredstva istog iznosa u istoj valuti, odnosno financijski instrumenti istog izdavatelja ili dužnika, koji tvore dio istog izdanja ili klase te su iste nominalne vrijednosti, valute i opisa, kao i drugačiji financijski instrumenti ako je to predviđeno samim ugovorom,

12. Pretpostavka za ostvarenje instrumenta osiguranja je svako neispunjenje osigurane obveze, odnosno događaj koji je predviđen ugovorom stranaka ili propisom, po čijem nastupanju je primatelj instrumenta osiguranja ovlašten ostvariti isti njegovim unovčenjem ili prisvajanjem ili po čijem nastupanju dolazi do prijevremenog prestanka financijskih obveza između davatelja i primatelja instrumenta osiguranja,

13. Prijevremeni prestanak obveza je mogućnost da po nastupanju pretpostavke za ostvarenje instrumenta osiguranja odgovarajuće obveze ugovornih strana postanu dospjele i izražene u novcu kao obveze plaćanjem, obračunavanjem, prijebojem ili na koji drugi način, ukoliko je tako predviđeno ugovorom, okvirnim ugovorom, općim uvjetima poslovanja, ovim Zakonom ili drugim propisom, pri čemu se uzima u obzir koliko je jedna strana dužna drugoj te nastaje obveza plaćanja neto razlike iznosa onoj strani čija je tražbina veća,

14. Obračunavanje (netiranje) je obračun sadašnjih ili budućih plaćanja, obračun obveza na isporuku ili obračun prava koja proizlaze iz jednog ili više ugovora o određenom financijskom poslu pri čemu obračunavanje može značiti prestanak ili ukidanje, ili prijevremeno dospijeće obveze za plaćanje i isporuku, ili na stjecanje kakvog drugog prava. Obračunavanje može značiti i izračun ili procjenu jedinstvene, tržišne, likvidacijske ili zamjenske vrijednosti u svezi s jednom ili više obveza ili prava, a može značiti i konverziju u jednu valutu i/ili utvrđivanje neto iznosa obveze, bilo putem prijeboja, ili na koji drugi način,

15. Ugovor o povratnoj kupnji i ugovor o obratnoj povratnoj kupnji jesu transakcije kupnje i povratne prodaje financijskih instrumenata u skladu s tržišnom praksom, pri čemu se na iste primjenjuju odredbe ovoga Zakona, posebice vezano uz pravni status kupljenih ili prodanih financijskih instrumenata, kao i u slučaju kada za trajanja transakcije dođe do primjene odredbi o graničnom osiguranju plaćanjem određenog novčanog iznosa ili prijenosom financijskih instrumenata,

16. Stečaj i likvidacija jesu postupci stečaja, likvidacije ili kakav drugi postupak skupnog namirenja nad davateljem ili primateljem instrumenta osiguranja, raspodjelom sredstava odnosno novčanih primitaka vjerovnicima, dioničarima odnosno drugim udjelničarima, bilo da je pokrenut i vodi se prisilno, bilo dragovoljno, ukoliko takav postupak uključuje sudjelovanje sudskog ili upravnog tijela,

17. Mjere reorganizacije jesu sve mjere koje se provode nad davateljem ili primateljem instrumenta osiguranja uz sudjelovanje sudskog, upravnog, ili nadzornog tijela, usmjerene na očuvanje njegova financijskog položaja, ukoliko iste utječu na prava trećih osoba koja postoje od ranije, osobito mjere zabrane raspolaganja, plaćanja, ovrhe ili osiguranja.

Subjekti primjene

Članak 3.

(1) Subjekti na koje se primjenjuju odredbe ovoga Zakona jesu:

1. Osobe javnog prava država članica Europske unije koje su zadužene za upravljanje javnim dugom ili su ovlaštene voditi poslovne račune,
2. Središnje banke država članica Europske unije, Europska središnja banka, Međunarodni monetarni fond, Europska investicijska banka, Banka za međunarodna poravnanja (BIS), Međunarodna banka za obnovu i razvoj, Međunarodna financijska korporacija, Inter-američka banka za razvoj, Azijska banka za razvoj, Afrička banka za razvoj, Vijeće europskog fonda za preraspodjelu, Nordijska investicijska banka, Karipska banka za razvoj, Europska banka za obnovu i razvoj, Europski investicijski fond te Inter-američka investicijska korporacija,
3. Financijske institucije koje su:
 - kreditne institucije, kao pravne osobe čija je djelatnost primanje depozita ili drugih povratnih sredstava fizičkih i pravnih osoba te odobravanje kredita za svoj račun, odnosno izdavanje sredstava plaćanja u obliku elektroničkog novca, a posluju u skladu s posebnim propisima koji uređuju njihovu djelatnost,
 - investicijska društva, kao pravne osobe koje nisu kreditne institucije, a njihova pretežita djelatnost je pružanje jedne ili više investicijskih usluga trećim osobama odnosno provođenje jedne ili više investicijskih aktivnosti i druge osobe sukladno propisima koji uređuju poslovanje investicijskih društava,
 - financijske institucije, kao pravne osobe, osim kreditne institucije, čija je isključiva ili pretežita djelatnost stjecanje udjela u kapitalu, odnosno obavljanje jedne ili više osnovnih financijskih usluga,
 - društva za osiguranje, sukladno propisima koji uređuju obavljanje poslova osiguranja,
 - društva za zajednička ulaganja u prenosive vrijednosne papire,
4. Središnje protustranke, agenti za poravnanja i klirinške organizacije.

(2) U Republici Hrvatskoj subjektima iz stavka 1. ovoga članka smatraju se Republika Hrvatska, Hrvatska narodna banka i Hrvatska banka za obnovu i razvitak, banke i stambene štedionice, društva za osiguranja investicijski i mirovinski fondovi te društva za upravljanje tim fondovima, brokerska društva, Središnja depozitarna agencija, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje i Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje i ostale financijske organizacije u skladu s propisima koji određuju pružanje bankovnih i drugih financijskih usluga.

(3) Strane ugovora o financijskom osiguranju mogu biti i drugi subjekti i fizičke osobe, ali samo ako sklapaju ugovor o financijskom osiguranju sa subjektima navedenim u stavku 1. i 2. ovoga članka.

Oblik

Članak 4.

(1) Za valjanost ugovora o financijskom osiguranju ne traži se izvršenje bilo kakvog formalnog akta, već je dovoljno da o samom sklapanju ugovora odnosno isporuci i stjecanju instrumenta osiguranja postoji pisani dokaz.

(2) Pisanim dokazom iz stavka 1. ovoga članka podrazumijeva se i trajni zapis na nositelju elektroničkog zapisa.

Osiguranje zasnivanjem posebnog založnog prava

Članak 5.

(1) Ugovorom o financijskom osiguranju kod kojega dolazi do zasnivanja posebnog založnog prava zasniva se posebna vrsta založnog prava kao ograničeno stvarno pravo na koje se ne primjenjuju odredbe drugih zakona o osnivanju založnog prava, niti odredbe drugih zakona o naplati tražbina osiguranih založnim pravom u mjeri u kojoj bi njihova primjena narušila pravo prvenstvenog namirenja primatelja instrumenta osiguranja kako je ono predviđeno ovim Zakonom, a primatelj instrumenta osiguranja ima pravo korištenja i raspolaganja.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka primatelj instrumenta osiguranja dužan je najkasnije na dan dospijeća osigurane tražbine vratiti isti ili pribaviti zamjenski instrument osiguranja koji stupa na mjesto i dobiva jednak pravni položaj izvornog instrumenta osiguranja kojim je raspolagao. Sve dok postoji ta obveza primatelja dopuštena je primjena odredbi o prijevremenom prestanku obveza, ukoliko se ispune pretpostavke za ostvarenje instrumenta osiguranja.

(3) U slučajevima iz stavka 1. i 2. ovoga članka primatelj instrumenta osiguranja može svoju obvezu pribavljanja zamjenskog instrumenta osiguranja na odgovarajući način procijeniti, izraziti u novčanom iznosu i izvršiti prijeboj davatelju s dospelom tražbinom osiguranom instrumentom osiguranja, pa i onda kada pretpostavke za ostvarenje instrumenta osiguranja nastupe prije trenutka od kojega je ugovorom bilo predviđeno da je primatelj dužan pribaviti zamjenski instrument osiguranja. U tom slučaju uzima se u obzir koliko je jedna strana dužna drugoj, te se među tim iznosima izvršava prijeboj odnosno obračunavanje te preostaje isključivo obveza plaćanja neto razlike iznosa onoj strani čija je tražbina veća.

(4) Ukoliko je ugovorom iz stavka 1. ovoga članka tako predviđeno odnosno ukoliko su stranke dogovorile način procjene vrijednosti financijskih instrumenata, primatelj instrumenta osiguranja može po ispunjenju pretpostavki za ostvarenje instrumenta osiguranja, financijske instrumente koji predstavljaju instrument osiguranja prisvojiti (zadržati za sebe) ili izvansudski prodati, a u odnosu na novčana sredstva izvršiti prijeboj, pri čemu eventualno ostvareni višak uvijek mora bez odgađanja vratiti davatelju instrumenta osiguranja.

(5) Primatelj instrumenta osiguranja može prisvajanje ili izvansudsku prodaju ostvariti bez da o tome mora prethodno obavijestiti davatelja instrumenta osiguranja, bez da čeka da istekne određeno dodatno vrijeme, bez da organizira javnu dražbu ili pribavlja bilo čije dopuštenje za prodaju.

(6) U slučaju da primatelj instrumenta osiguranja, odnosno osoba koja ga zastupa i djeluje u njegovo ime ili u svoje ime a za njegov račun, na bilo koji način raspolaze odnosno otuđe instrument osiguranja na kojemu je zasnovano posebno založno pravo, to pravo tada prestaje postojati i instrument osiguranja treće osobe stječu slobodnim od tereta.

Osiguranje prijenosom instrumenta osiguranja

Članak 6.

(1) Ukoliko ugovorom o financijskom osiguranju kod kojega dolazi do prijenosa instrumenta osiguranja nije drugačije ugovoreno, primatelj instrumenta osiguranja ovlašten je neograničeno koristiti se i raspolagati novčanim sredstvima i financijskim instrumentima koji su instrument osiguranja, uključivši pravo na njihovo otuđenje.

(2) Ukoliko u slučaju iz stavka 1. ovoga članka primatelj instrumenta osiguranja raspolaze istim, a ujedno dođe i do ispunjenja pretpostavki za ostvarenje instrumenta osiguranja, a obveza primatelja instrumenta osiguranja na isporuku zamjenskog instrumenta osiguranja još postoji ili je još važeća, moguće je prijevremeni prestanak obveza.

(3) Ukoliko nije drugačije ugovoreno, prijevremeni prestanak obveza iz stavka 2. ovoga članka moguć je bez da bi o tome primatelj instrumenta osiguranja morao prethodno obavijestiti davatelja, bez da bi morao čekati da istekne određeno dodatno vrijeme, bez da bi morao organizirati javnu dražbu ili pribaviti bilo čije dopuštenje za prodaju.

Procjena vrijednosti instrumenta osiguranja

Članak 7.

(1) Procjena i ostvarenje instrumenta osiguranja prema odredbama članka 5. i 6. ovoga Zakona, odnosno utvrđivanje odgovarajućih financijskih obveza, moraju biti izvršeni s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima (pažnja dobrog stručnjaka), uzimajući u obzir stanje na financijskom tržištu.

(2) Kada je u skladu s ovim Zakonom dopušteno da primatelj instrumenta osiguranja prisvoji (zadrži za sebe) financijske instrumente ili da u odnosu na novčanu protuvrijednost financijskih instrumenata izjavi prijeboj, računa se da financijski instrumenti imaju najmanje onu vrijednost koja bi bila ostvarena njihovom prodajom prema uvjetima iz stavka 1. ovoga članka.

Sudski postupci, stečaj, likvidacija, reorganizacija

Članak 8.

(1) Ispunjenje obveza iz ugovora o financijskom osiguranju, uključivši prijevremeni prestanak obveza odnosno obračunavanje, izvršit će se sukladno tom ugovoru bez obzira što je nad davateljem ili primateljem instrumenta osiguranja otvoren stečajni postupak ili pokrenut likvidacijski postupak ili su pokrenute mjere reorganizacije.

(2) Stečajnim planom donijetim sukladno propisima kojima se uređuje stečajni postupak ne može se zadirati u prava odnosno ispunjenje obveza iz ugovora o financijskom osiguranju, uključivši prijevremeni prestanak obveza i obračunavanje.

(3) Odredbe o prijevremenom prestanku obveza mogu se primijeniti i onda kada je instrument osiguranja predmetom tražbina osiguranja ili ovrhe u sudskom ili kakvom drugom postupku.

Članak 9.

(1) Ugovor o financijskom osiguranju ili pojedine njegove odredbe nisu pobojni ili ništetni samo zato što je ugovor sklopljen ili je stupio na snagu, ili samo zato što je instrument osiguranja isporučen, odnosno stečen:

- u propisanom razdoblju prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnog ili pokretanje likvidacijskog postupka ili poduzimanja mjera reorganizacije u odnosu na davatelja ili primatelja instrumenta osiguranja, ili
- na sam dan otvaranja stečajnog postupka ili pokretanja likvidacijskog postupka ili poduzimanja mjera reorganizacije.

(2) Ako je određena financijska obveza nastala ili je instrument osiguranja isporučen, odnosno stečen na sam dan otvaranja stečajnog ili pokretanje likvidacijskog postupka ili poduzimanja mjera reorganizacije, ali nakon trenutka donošenja odgovarajuće odluke o pokretanju takvog postupka, ta obveza, odnosno ugovor bit će pravno valjani i obvezujući, ako primatelj instrumenta osiguranja dokaže da nije znao, niti je morao znati za otvaranje stečajnog ili pokretanje likvidacijskog postupka odnosno za pokretanje mjera reorganizacije.

(3) Tijelo nadležno za odlučivanje o otvaranju stečajnog ili pokretanju likvidacijskog postupka ili mjera reorganizacije mora u odluci kojom otvara stečajni ili pokreće likvidacijski

postupak ili započinje neku mjeru reorganizacije naznačiti, između ostaloga, dan i vrijeme podnošenja prijedloga za pokretanje ili donošenja odluke o tom postupku.

Članak 10.

Ukoliko je ugovorom o financijskom osiguranju utvrđeno pravo primatelja instrumenta osiguranja da uslijed smanjenja njegove vrijednosti zatraži dodatni ili zamjenski instrument osiguranja, odnosno pravo davatelja instrumenta osiguranja da uslijed porasta njegove vrijednosti zatraži povlačenje odgovarajućeg dijela instrumenta osiguranja, te odredbe ugovora odnosno takvo stjecanje i isporuka ili povlačenje instrumenta osiguranja neće biti pobjono ili ništetno samo zato:

- što je učinjeno u propisanom razdoblju prije podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnog ili pokretanje likvidacijskog postupka ili poduzimanja mjera reorganizacije u odnosu na davatelja ili primatelja instrumenta osiguranja, ili
- što je učinjeno na sam dan otvaranja stečajnog ili pokretanja likvidacijskog postupka ili poduzimanja mjera reorganizacije, ali prije trenutka donošenja odgovarajuće odluke o tome, ili
- što su odgovarajuće financijske obveze nastale prije dana na koji je isporučen zamjenski ili dodatni instrument osiguranja, odnosno prije dana na koji je povučen višak instrumenta osiguranja.

Supsidijarno pravo

Članak 11.

(1) U slučajevima koji nisu regulirani ovim Zakonom, na ugovor o financijskom osiguranju i na temelju njega stečena prava na odgovarajući se način primjenjuju odredbe drugih propisa o pobijanju dužnikovih pravnih radnji te o poništenju ili proglašenju ništetnim pravnih poslova i drugih pravnih radnji.

(2) Iznimno od odredbe stavka 1. ovoga članka, ugovor o financijskom osiguranju i temeljem njega poduzete radnje, a osobito isporuka, odnosno stjecanje ili povlačenje instrumenta osiguranja, ne mogu se pobijati po odredbama o pobijanju pravnih radnji stečajnog dužnika koje se u smislu propisa koji uređuje stečajni postupak smatraju kongruentnim namirenjem.

Mjerodavno pravo

Članak 12.

Kada su financijski instrumenti u obliku nematerijaliziranih vrijednosnih papira, na ugovor o financijskom osiguranju po pitanju pravne naravi i vlasničko-pravnih učinaka, postupovnih zahtjeva i oblika za sklapanje i ostvarenje ugovora o financijskom osiguranju, kao i po pitanju utjecaja eventualno postojećih prava trećih osoba na tim financijskim instrumentima, isključivo se primjenjuje pravo države u kojoj je registar, odnosno račun kod ovlaštene institucije na kojem su ti financijski instrumenti ubilježeni.

Prijelazne i završne odredbe

Članak 13.

Na prava i obveze u odnosima financijskog osiguranja nastale do dana stupanja na snagu ovoga Zakona primjenjuju se propisi koji su važili do toga dana.

ZAKON O FINANCIJSKOM OSIGURANJU
(NN, br. broj 76/2007)

Stupanje na snagu

Članak 14.

Ovaj Zakon stupa na snagu 1. siječnja 2008.